

ОЛЕКСІЙ ОЛЕГОВИЧ КРАВЧУК

<https://orcid.org/0000-0002-7844-2381>

Вищий антикорупційний суд, Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського», м. Київ

Najwyższy Antykorupcyjny Sąd, Narodowy Uniwersytet Techniczny Ukrainy „Kijowski Instytut Politechniczny im. Igora Sikorskiego”, Kijów

ІВАН БОГДАНОВИЧ ОСТАЩУК

<https://orcid.org/0000-0002-6115-0884>

Київський університет ім. Бориса Грінченка, м. Київ

Kijowski Uniwersytet im. Borysa Hrinchenki, Kijów

Військова присяга в Україні

Анотація

Досліджено військову присягу як відомий зі стародавніх часів прояв обіцянки вірності власному народу в особі уряду, правителя, представника або носія верховної державної влади. Наведено приклади українських історичних військових присяг, а саме: присяга Українських Січових стрільців 1914 р., присяга військових на вірність Українській Державі 1918 р., Присяга вояка Української повстанської армії 1944 р. Проаналізовано текст Військової Присяги, затвердженої 6 грудня 1991 р. Верховною Радою України, перші військовослужбовці розпочали складання цієї Присяги в грудні 1991 р. – січні 1992 р. На сьогодні використовується текст присяги, що міститься в законі – Статуті внутрішньої служби Збройних Сил України, затвердженому в 1999 р., з певними редакційним правками. В Україні Присягу військовослужбовці складають в урочистій обстановці, як свято, відбувається парадне шикування, в парадній формі, піднімається Бойовий Прапор військової частини, виконується Державний Гімн, запрошуються поважні гості, близькі та рідні військовослужбовців. Відзначено, що під час воєнного стану Присяга складається в менш урочистій обстановці та за відсутності гостей, оскільки місцезнаходження військової частини повинно зберігатися в таємниці. Показано, що іноземці або особи без громадянства, які вперше приймаються на військову службу до Збройних Сил України, присяги на вірність Українському народу не складають, а беруть на себе офіційне зобов'язання неухильно додержуватися Конституції та законів України, сумлінно виконувати обов'язки військової служби. Зіставлено, що текст зобов'язання, на відміну від Присяги, містить обов'язок в умовах воєнного стану або бойових чи воєнних дій діяти відповідно до загальноновизнаних принципів та норм міжнародного гуманітарного права.

Ключові слова: Військова Присяга, присяга, Збройні Сили України, військовослужбовці, іноземні громадяни у війську, воєнний стан

Вступ. Після повномасштабного російського вторгнення в Україну 24 лютого 2022 р. військовий захист і боротьба України стали питанням виживання української нації у кривавій війні в центрі Європи та принциповою боротьбою за встановлення міжнародного порядку, дотримання правових вимог поваги до державного суверенітету, тому так важливим є згуртування цілого демократичного світу в підтримці нашої держави. Вступ сотень тисяч українців та українок у Збройні Сили України починається зі складання Військової Присяги, яка легітимізує початок служби на захисті своєї держави та символізує принципову позицію у боротьбі з ворогом задля наближення дня підняття Прапора Перемоги, відновлення справедливості й мирного життя країни та зупинення поширення військової агресії тоталітарного режиму на інші держави європейського континенту.

Мета нашої статті – дослідження особливостей Військової Присяги в Україні в контексті її європейської історії та сучасного стану в нашій державі.

Основна частина. У наших попередніх наукових працях¹ ми досліджували різні аспекти філософії, символізму, правового виміру присяг та місця їх у культурі присяг. У представленій публікації зосередимося на аналізі військової присяги.

Складання військової присяги впродовж історії виділялося як особливий вид обітниць, адже сторінки людської цивілізації демонструють, як особиста посвята окремих героїв на полях битв вирішувала долі народів на подальші століття, жертівність воїнів уможливлювала прогрес людської культури. Найбільша довіра була саме особистостям військових, а не кількості солдатів чи наявності найновішої зброї.

¹ Кравчук О., Остащук І. 2022. Присяги поліцейських органів в Україні [в:] Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право: зб. наук. праць. Київ, 2022, № 2 (54). С. 73-81; Кравчук О., Остащук І. Аксиологія присяг британського монарха [в:] Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії, 2022, Випуск 43. С. 77–86; Кравчук О., Остащук І. Клятва Гіппократа – професійна присяга [в:] Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії, 2022, Випуск 44. С. 60-70; Кравчук О., Остащук І. Присяга Короля Чарльза III щодо безпеки Церкви Шотландії [в:] Київські філософські студії-2023: Матеріали VI Всеукраїнської наукової конференції (м. Київ, 19 травня 2023 р.): тези доповідей. Київ: КУБГ, 2023. С. 302-307; Кравчук О., Остащук І. Присяга судді – посадова присяга та судовий символ [в:] Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право: зб. наук. праць, 2020, Випуск 4 (48). С. 85–92; Кравчук О., Остащук І. Присяги судових юристів в Україні [в:] Zeszyt Naukowy Prac Ukrainoznawczych, Gorzów Wielkopolski, 2022, № 8. С. 115-141; Кравчук О., Остащук І. Судові присяги як складник судової символіки [в:] Юридичний вісник, 2021, № 1. С. 7–19; Кравчук О., Остащук І. Філософія та генеза судової і посадової присяги [в:] Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право, 2020, Випуск 3 (47). С. 70–79.

У Стародавній Греції військовий героїзм – у міфах, епічній поезії, історичних документах про Олександра Македонського (356-323 до н. е.) та інших полководців – вписувався у моделі відносин військових побратимів чи ворогів, між якими «присяги становили критичні центри, створювали початкові умови військового союзу, що в ідеалі чинило подальші присяги між військовими союзниками зайвими. Коли союзні зв'язки напружені або навіть розірвані, тоді присяги слугують для відновлення втраченої довіри <...> Між “ворогами” присяги слугують для встановлення довіри, зазвичай тимчасової, там, де її немає: це дозволяє забрати тіла, проводити окремі бої та будь-які інші заходи, які потребують тимчасового перемир'я <...> Архаїчні й класичні грецькі тексти, що збереглися, зображують дивовижно змінюваний спектр військових відносин, а присяги відіграють вирішальну роль (як за своєю присутністю, так і за своєю відсутністю) у визначенні статусу будь-яких взаємин у цьому спектрі»².

Фрагмент початку «Іліади» показує діалог між «птаховішунном найславнішим» Калхасом та героєм Троянської війни Ахіллом, який клядеться його захистити через чесні пророцтва, які, зрештою, ніколи і нікому не подобалися:

«О Ахілле! Велиш мені, Зевсові любий, віщати
Гнів Аполлона-володаря, далекострільного бога.
Що ж, возвіщу. Та й мене зрозумій і раніш поклянися,
Що заступитись за мене ти словом готов і руками <...>
Відповідаючи, мовив до нього Ахілл прудконогий:
“Сміло, яка б не була, нам волю кажи божественну.
Зевсові любим клянусь Аполлоном, якому, Калхасе,
Молишся й сам, поки волю божисту данаям являєш,
Поки я житиму й поки ще землю цю бачити буду
Тут, при містких кораблях, ніхто із данаїв не здійме
Рук на тебе важких, хоч би був то і сам Агамемнон,
Що між ахеїв найвищою владою хвалиться нині”»³.

² Kozak L. A. Oaths between warriors in epic and tragedy [in:] Alan H. Sommerstein, Isabelle C. Torrance. Oaths and Swearing in Ancient Greece. De Gruyter, 2014. P. 60.

³ Гомер. Іліада. Переклад Бориса Тена, <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=529&page=10>, пісня перша, 74–77, 84–91.

Тут Гомер показує, що «присяга необхідна між двома чоловіками різного статусу, щоб забезпечити їхню співпрацю, особливо проти людини з іще вищим статусом»⁴.

У Стародавньому Римі імператорського періоду перед початком військової служби від воїна приймали урочисту присягу, в якій він обіцяв, «що ніколи не віддасть штандарт, що підпорядкує власну волю наказам командирам і присвятить життя для безпеки імператора та Імперії. Поєднання впливу релігії та гонору вживлювало в римські загони прив'язання до штандартів. Золотистому орлові, який блистів на чолі легіону, воїни були якнайщиріше віддані, вважаючи покидання цього святого знаку в годині небезпеки за вчинок не тільки ганебний, але й також, і то не меншою мірою, безбожний»⁵. До того ж клятву на службу і вірність імператорові повторювали щороку в день 1-го січня⁶.

Легіон Українських січових стрільців складав присягу вірності Україні та українцям, що була альтернативною присязі Австро-Угорщині та правлячій династії Габсбургів: «Я, ..., Український Січовий Стрелець, присягаю українським князям, гетьманам, Запорізькій Січі, могилам і всій Україні, що вірно служитиму Рідному Краєві, боронитиму його перед ворогом, воюватиму за честь української зброї до останньої краплини крові. Так мені, Господи Боже й Архангеле Михаїле, допоможіть. Амінь»⁷. Січові стрільці склали дві присяги – офіційну й неофіційну, проте героїчно-патріотичне значення другої було надзвичайно великим: «Оскільки Легіон УСС був складовою австро-угорської армії, то його вояки, за задумом влади, мали присягати державі та уряду, що створили цю частину. Поруч із цим українські добровольці, які виявили намір вступити до лав УСС, ішли туди з метою служіння українському народові та заради оборони рідного краю від російських окупантів. Через невирішеність питання з текстом присяги Легіон УСС отримував погане матеріально-технічне забезпечення та військово-оснащення, а також перебував

⁴ Kozak L. A. Oaths between warriors in epic and tragedy [in:] Alan H. Sommerstein, Isabelle C. Torrance. Oaths and Swearing in Ancient Greece. De Gruyter, 2014. P. 64.

⁵ Gibbon E. Zmierzch Cesarstwa Rzymskiego. Tom 1. Przełożył Stanisław Kryński. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 2018. S. 23.

⁶ Ibid., s. 324.

⁷ Борщик Я. В. Українських січових стрільців присяга. Енциклопедія історії України: Україна – Українці. Кн. 2 / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ: В-во «Наукова думка», 2019. [в:] http://www.history.org.ua/?termin=ukrajinskykh_sichovykh_striltsiv_prisjaga.

під загрозою розпуску. В такій ситуації 3 серпня 1914 р. вояки добровольчого Легіону УСС склали присягу на вірність Австро-Угорщині та її імператору. Водночас січові стрільці склали власний текст присяги на вірність рідному народові, яка не отримала офіційного затвердження»⁸. У цьому неофіційному тексті присяги підкреслено спадкоємність січових стрільців із попередніми військовими формуваннями українського народу, що захищали свій край від посягань ворога.

Для військовослужбовців Української Держави Постановою Ради Міністрів Української Держави від 30 травня 1918 р. «Про урочисту обітницю урядовників і суддів та присягу військових на вірність Українській Державі» було визначено текст присяги окремо для військовослужбовців християнської віри та окремо текст обітниці для язичників і тих, хто не може дати (скласти) присягу згідно своєї віри⁹.

«Присяга вояка Української повстанської армії» – «законодавчий документ українського підпілля в роки Другої світової війни, підготовлений Проводом ОУН і Головною командою УПА; становить текст присяги, яку склали вояки Української повстанської армії та затверджений на установчому Великому зборі Української головної визвольної ради 11-15 липня 1944 р.»¹⁰. Попри надзвичайно складні умови боротьби військових формацій національно-визвольного руху, намагалися надати акту складання присяги піднесеної форми: «Сама присяга відбувалася в урочистій атмосфері, за участю представників вищого керівництва УПА та духовенства. Присягати вояки могли тільки після закінчення вишколу. До цієї події вояки готувалися заздалегідь, вивчаючи напам'ять текст. Церемонія відбувалася на широкій галявині, повстанці були святково вбрані та зі зброєю в руках, усе це супроводжувалося богослужінням»¹¹. Прочитуємо текст Присяги: «Я, воїн Української Повстанчої Армії, взявши в руки зброю, урочисто клянусь своєю честю і совістю перед Великим Народом Українським, перед Святою Землею Українською, перед

⁸ Ibid.

⁹ Державна служба в Україні. «Державна служба в Україні. Історичні паралелі». Документальна виставка. Державна архівна служба України, 23 червня 2020 року [в:] <https://archives.gov.ua/ua/%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96-%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BB%D1%96/>.

¹⁰ Борщик Я.В. Української Повстанської Армії присяга. Енциклопедія історії України: Україна – Українці. Кн. 2 / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ: В-во «Наукова думка», 2019. [в:] http://www.history.org.ua/?termin=ukrajinskoji_povstanskoji_armiji_prysjaga.

¹¹ Ibid.

пролитою кров'ю усіх Найкращих Синів України та перед Найвищим Політичним Проводом Народу Українського: Боротися за повне визволення всіх українських земель і українського народу від загарбників та здобути Українську Самостійну Соборну Державу. В цій боротьбі не пожалію ні крові, ні життя і буду битись до останнього віддиху і остаточної перемоги над усіма ворогами України. Буду мужнім, відважним і хоробрим у бою та нещадним до ворогів землі української. Буду чесним, дисциплінованим і революційно-пильним воїном. Буду виконувати всі накази зверхників. Суворо зберігатиму військову і державну таємницю. Буду гідним побратимом у бою та бойовому життю всім своїм товаришам по зброї. Коли я порушу або відступлю від цієї Присяги, то хай мене покарає суворий закон Української Національної Революції і спаде на мене зневага Українського народу»¹².

24 серпня 1991 р. Верховна Рада на той час Української РСР проголосила Україну незалежною демократичною державою, прийнявши Акт проголошення незалежності України, та винесла цей акт на всеукраїнський референдум 1 грудня того ж року¹³. Цього ж дня 24 серпня 1991 р. була прийнята постанова Верховної Ради України «Про військові формування на Україні», якою підпорядковано всі військові формування, дислоковані на території республіки, Верховній Раді України, утворено Міністерство оборони України, доручено Урядові України приступити до створення Збройних Сил України, республіканської гвардії та підрозділу охорони Верховної Ради, Кабінету Міністрів і Національного банку України¹⁴.

2-3 листопада 1991 р. відбувся 2-й з'їзд Співки офіцерів України, учасники з'їзду склали Військову Присягу на вірність українському народові. Присягу писали вночі напередодні з'їзду, це була перша неофіційна присяга на вірність Україні після проголошення незалежності 24 серпня. Вважається, що саме її текст узяли за основу Присяги, затвердженої 6 грудня 1991 р. постановою Верховної Ради України, хоча текст присяги 2-3 листопада 1991 р. не зберігся.

Вже 2 грудня 1991 р, на наступний день після Всеукраїнського референдуму про затвердження Акту проголошення незалежності України було приведено

¹² Ibid.

¹³ Акт проголошення незалежності. Постанова Верховної Ради Української РСР від 24 серпня 1991 року № 1427-XII «Про проголошення незалежності України» [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text>.

¹⁴ Постанова № 1431. Постанова Верховної Ради України «Про військові формування на Україні» від 24 серпня 1991 року N 1431-XII [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1431-12#Text>.

до присяги полк зв'язку, дислокований у Рівному. Але текст присяги, що тоді виголошували, також не зберігся. Офіційне ж затвердження через кілька днів 6 грудня найвищим законодавчим органом України тексту присяги стало поштовою до організації присяги уже публічно на центральній площі міста – майдані Незалежності¹⁵. Так 23 грудня 1991 року зазначений полк зв'язку, дислокований у Рівному, присягнув на вірність українському народові¹⁶. Таким чином, 55-й окремих лінійно-вузловий полк зв'язку став першою окремою військовою частиною, яка офіційно присягнула на вірність народу України, а його командир полковник Вілен Мартиросян став першим військовим Незалежної України, який склав Присягу, яку затвердила 6 грудня ВРУ, не враховуючи міністра оборони Костянтина Морозова, який присягнув у Верховній Раді 6 грудня безпосередньо після затвердження парламентом тексту присяги¹⁷.

6 грудня 1991 р. Верховною Радою України було не лише затверджено текст Присяги, але й прийнято закони України “Про оборону України” та “Про Збройні Сили України”, і цей день нині вважається офіційним державним святом – Днем Збройних Сил України¹⁸.

¹⁵ Мацьків А. Один раз і назавжди. «Один раз і назавжди»: історія створення Військової присяги [в:] <https://armyinform.com.ua/2019/12/23/odyn-raz-i-nazavzhdy-istoriya-stvorennya-vijskovoju-prysyagu/>; Мацьків А. Перша присяга. Перша присяга військової частини ЗСУ на вірність Україні [в:] *Історична правда*, 26 грудня 2019 р. <https://www.istpravda.com.ua/articles/2019/12/26/156788/>; Морозов К. Присяга на вірність Україні. LB.ua, 5 грудня 2014 р. [в:] https://lb.ua/blog/kostyantyn_morozov/288371_prysyaga_virmist_ukraini.html.

¹⁶ Присяга рівненського гарнізону. Присяга на вірність народу України воїнами рівненського гарнізону. Олександр Демчик, 13 листопада 2016 р. [в:] <https://www.youtube.com/watch?v=-ITMlrSOjRk>; Татаренко О. Історія з Рівного: як 30 років тому присягав перший в Україні військовий полк. *Суспільне Новини*, 23 грудня 2021 р. [в:] <https://suspiilne.media/191700-istoria-z-rivnogo-ak-30-rokiv-tomu-prisagav-persij-v-ukraini-vijskovij-polk/>.

¹⁷ Мацьків А. Один раз і назавжди. «Один раз і назавжди»: історія створення Військової присяги [в:] <https://armyinform.com.ua/2019/12/23/odyn-raz-i-nazavzhdy-istoriya-stvorennya-vijskovoju-prysyagu/>; Мацьків А. Перша присяга. Перша присяга військової частини ЗСУ на вірність Україні [в:] *Історична правда*, 26 грудня 2019 р. <https://www.istpravda.com.ua/articles/2019/12/26/156788/>; Морозов К. Присяга на вірність Україні. LB.ua, 5 грудня 2014 р. [в:] https://lb.ua/blog/kostyantyn_morozov/288371_prysyaga_virmist_ukraini.html.

¹⁸ Закон № 1932. Закон України “Про оборону України” від 6 грудня 1991 року № 1932-XII, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>; Закон № 1934. Закон України “Про Збройні Сили України” від 6 грудня 1991 року № 1934-XII, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>; Постанова № 3528. Постанова Верховної Ради України “Про День Збройних Сил України” від 19 жовтня 1993 року № 3528-XII, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3528-12#Text>.

Надалі Президент України Леонід Кравчук зробив заяву, що з 3 січня 1992 року Україна розпочинає реалізацію свого права на створення власних збройних сил і добровільним порядком приводить війська до присяги на вірність народові України. 31 грудня 1991 року міністр оборони України Морозов направив у війська і флот телеграму з вказівкою щодо складення Присяги на вірність Україні з кінцевим терміном 20 січня 1992 року, а 3 січня 1992 року Морозов підписав наказ про складання Присяги, що дало старт масовому прийняттю Присяги у військах.

5 січня 1992 року склали присягу на вірність народу України перші військовослужбовці Національної гвардії України, яка була створена відповідно до Закону України «Про Національну гвардію України» від 4 листопада 1991 року¹⁹.

Прийняття Присяги часто перетворювали на урочисте торжество на центральних майданах міст, у святковій обстановці, коли Присягу приймали не тільки діючі військовослужбовці, а й військовослужбовці запасу та державні діячі. Один із таких урочистих мітингів відбувся у Києві 18 січня 1992 року на Софіївському майдані²⁰.

Згідно з чинним законодавством особи, що проходять службу в Збройних Силах України, Національній Гвардії України, Державній прикордонній службі України, Службі Безпеки України та інших утворених відповідно до законодавства військових формуваннях, є військовослужбовцями. Громадяни України при першому вступі на військову службу складають військову Присягу на вірність Українському народові. Це передбачено ст. 2 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу»²¹.

¹⁹ Мацьків А. Один раз і назавжди. «Один раз і назавжди»: історія створення Військової присяги [в:] <https://armyinform.com.ua/2019/12/23/odyn-raz-i-nazavzhdy-istoriya-stvorennya-vijskovoyi-prysyagu/>; Мацьків А. Перша присяга. Перша присяга військової частини ЗСУ на вірність Україні [в:] Історична правда, 26 грудня 2019 р. <https://www.istpravda.com.ua/articles/2019/12/26/156788/>; Присяга перших Нацгвардійців. 5/02/1992 року: Присяга перших Нацгвардійців незалежної України, 5 канал, 22 серпня 2016 р. [в:] <https://www.youtube.com/watch?v=eFiyUT4UGsI>; Закон № 1774. Закон України «Про Національну гвардію України» від 4 листопада 1991 року № 1774-ХІІ [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1774-12/ed19930216#Text>.

²⁰ Мацьків А. Один раз і назавжди. «Один раз і назавжди»: історія створення Військової присяги [в:] <https://armyinform.com.ua/2019/12/23/odyn-raz-i-nazavzhdy-istoriya-stvorennya-vijskovoyi-prysyagu/>; Мацьків А. Перша присяга. Перша присяга військової частини ЗСУ на вірність Україні [в:] Історична правда, 26 грудня 2019 р. <https://www.istpravda.com.ua/articles/2019/12/26/156788/>.

²¹ Закон № 2232. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25 березня 1992 року № 2232-ХІІ [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12/ed20220423#Text>.

Початковий текст Військової Присяги був визначений постановою Верховної Ради України від 6 грудня 1991 року № 1936-ХІІ та Статутом внутрішньої служби Збройних Сил України, затвердженим Законом України від 24 березня 1999 року № 548-ХІV: «Я, (прізвище, ім'я та по батькові), вступаю на військову службу і урочисто клянусь народу України завжди бути вірним і відданим йому, сумлінно і чесно виконувати військовий обов'язок, накази командирів, неухильно дотримуватись Конституції і законів України, зберігати державну і військову таємницю. Я клянусь захищати українську державу, непохитно стояти на сторожі її свободи і незалежності. Я присягаю ніколи не зрадити народу України»²².

Після затвердження в 1999 р. статутів Збройних Сил України, в Статуті внутрішньої служби з'явився оновлений текст Присяги, яким, у порівнянні з наведеним текстом, було внесено деякі редакційні правки²³. Зокрема, замість «народу України» Присяга складається «Українському народові», по тексту зникло слово «клянусь», замість якого використано слово «присягаю», а в зобов'язанні неухильно дотримуватись Конституції і законів України слово «дотримуватись замінено синонімом додержуватися». Замість клятви «захищати українську державу, непохитно стояти на сторожі її свободи і незалежності» в дещо іншому місці в тексті з'явилась обіцянка «обороняти Україну, захищати її суверенітет, територіальну цілісність і недоторканність».

Окрім того в тексті Присяги додано обов'язок «виконувати свої обов'язки в інтересах співвітчизників». Щодо цього доповнення, то воно в подальшому піддавалося критиці як ідеологічно невірне²⁴.

Надалі у 2004 р. до тексту Військової Присяги внесено ще одне уточнення – з тексту зобов'язання «зберігати державну і військову таємницю» було виключено слова «і військову»²⁵. Отже, залишився обов'язок військовослужбовця зберігати державну таємницю. Цю правку також слід

²² Постанова № 1936. Постанова Верховної Ради України від 6 грудня 1991 року № 1936-ХІІ «Про текст Військової присяги» [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1936-12#Text>; Закон № 548. Закон України від 24 березня 1999 року № 548-ХІV «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text>.

²³ Закон № 548. Закон України від 24 березня 1999 року № 548-ХІV «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text>.

²⁴ Стецюк В. Батьківщина чи вітчизна? День, 31 березня 2022 р. [в:] <https://m.day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/batkivshchyna-chy-vitchyzna>.

²⁵ Закон № 1420. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 3 лютого 2004 року № 1420-ІV [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1420-15#Text>.

сприймати як редакційну, пов'язану із припиненням використання відповідного терміну – термін «військова таємниця» офіційно перестав застосовуватися, а відповідні відомості, що становили військову таємницю – охороняються як державна таємниця²⁶.

Приведення нових військовослужбовців до присяги – обов'язок командира бригади, передбачений ст. 67 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України. Порядок складання Присяги визначено додатком 1 до згаданого Статуту. Військовослужбовці, які прибули до військової частини для проходження військової служби і раніше не склали Військової Присяги – складають Присягу після проходження ними програми підготовки, вивчення основних положень військового законодавства України, військових статутів стосовно їх прав та обов'язків, виконання вправи стрільби із стрілецької зброї, але не пізніше ніж через місяць від дня прибуття до військової частини. У той самий термін складають Присягу курсанти військових навчальних закладів, військових відділень, кафедр та факультетів цивільних навчальних закладів, які раніше не склали Військової Присяги. На практиці курсанти військових навчальних закладів і військових підрозділів навчальних закладів складають Присягу після зарахування на навчання, а студенти військових кафедр цивільних навчальних закладів (що навчаються за програмами підготовки офіцерів запасу) – при випуску з військової кафедри²⁷. Військовозобов'язані, приписані до військової частини, якщо вони раніше не склали Військової Присяги, – складають її не пізніше ніж протягом п'яти днів після прибуття до військової частини для проходження навчальних зборів.

День складання Військової Присяги є святковим для військової частини. На складання Військової Присяги за рішенням командира військової

²⁶ Закон № 3855. Закон України «Про державну таємницю» від 21 січня 1994 року № 3855-XII [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12/ed20220315#Text>.

²⁷ Військова присяга ІСЗЗІ КПШ. Військової присяги на вірність Українському народові ІСЗЗІ КПШ ім Ігоря Сікорського, ІСЗЗІ КПШ ім Ігоря Сікорського, 14 вересня 2017 р. [в:] <https://www.youtube.com/watch?v=-IjrK0Rm96Y>; Військова присяга УДУНТ. Військова Присяга на вірність українському народові 2020, Кафедра військової підготовки спеціалістів Державної спеціальної служби транспорту, 22 вересня 2020 р. [в:] <http://diit.edu.ua/faculty/vp/vijskova-prisyaga-na-vmnist-ukra%D1%97nskomu-narodovi-2020/>; Присяга НАСВ. Першокурсники Національної академії сухопутних військ присягнули на вірність українському народові. Lvivadm, 24 серпня 2019 р. [в:] <https://www.youtube.com/watch?v=3hIuXjE8nvq>; Присяга ЛДМУ. Військова присяга на вірність народу України. Луганський державний медичний університет, 4 червня 2022 р. [в:] <https://www.lsmu.edu.ua/news-ua/novyny-dz-ldmu/1976-viiskova-prysyaha-na-vmnist-narodu-ukrainy>.

частини можуть запрошуватися близькі родичі військовослужбовців, які складають Військову Присягу, а також інші гості. Для складання Присяги військовослужбовці прибувають у парадному одязі (у воєнний час військова форма одягу встановлюється командиром військової частини).

У призначений час військова частина під Бойовим Прапором і з оркестром шикується в лінію ротних (взводних) колон (за несприятливих погодних умов складання Військової Присяги проводиться у приміщенні). Військовослужбовці, які складають Присягу, під час шиккування стоять у перших рядах.

Бойовий Прапор військової частини Збройних Сил України є символом честі, доблесті, слави і зобов'язує кожного військовослужбовця Збройних Сил України віддано служити Українському народові, мужньо, вміло і непохитно боронити Українську державу, не шкодуючи свого життя. Бойовий Прапор військової частини є почесним знаком, що визначає особливості її бойового призначення, історії та заслуг і свідчить про належність військової частини до Збройних Сил України. Бойовий Прапор після сформування військової частини вручається їй від імені Президента України представником, призначеним Міністром оборони України. Бойовий Прапор закріплюється за військовою частиною на весь час незалежно від зміни її найменування і номера. Зміни найменування військової частини вносяться до Грамоти Президента України, що видається під час вручення Бойового Прапора. Бойовий Прапор завжди знаходиться зі своєю військовою частиною, а на полі бою – в районі бойових дій, в яких частина бере участь²⁸.

Згідно з Розділом III Стрйового статуту Збройних Сил України, під час шиккування частини з Бойовим Прапором (в т.ч. на складання Військової Присяги) в доповіді про те, що військова частина вишикувана, називається повне найменування частини з переліком наданих їй почесних найменувань та орденів²⁹.

Ритуал складання Військової Присяги розпочинається виступом командира військової частини про значення Військової Присяги для сумлінного, самовідданого служіння Україні. За ним до військовослужбовців, які складають Військову Присягу, звертаються представники вищого командування, ветерани

²⁸ Закон № 548. Закон України від 24 березня 1999 року № 548-XIV «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text>.

²⁹ Закон № 549. Закон України від 24 березня 1999 року № 549-XIV «Про Стрйовий статут Збройних Сил України» [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-14#Text>.

Збройних Сил України, близькі родичі, військовослужбовці офіцерського, сержантського (старшинського) та рядового складу військової частини. Після цього командир військової частини дає розпорядження командирам підрозділів приступити до складання військовослужбовцями Військової Присяги. Командири підрозділів за алфавітним списком викликають військовослужбовців, які перед строем проголошують текст Військової Присяги, розписуються в цьому списку напроти свого прізвища. Після складання Військової Присяги списки з особистими підписами осіб, які склали Військову Присягу, командири підрозділів урочисто вручають командирові військової частини. Командир військової частини вітає військовослужбовців із складанням Військової Присяги, а всю військову частину – з поповненням її особового складу. Після цього оркестр виконує Державний Гімн України. Після виконання Державного Гімну України військова частина проходить урочистим маршем у порядку, визначеному у Стройовому статуті Збройних Сил України³⁰.

Згідно з Додатком 20 до Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, під час проведення урочистих заходів, присвячених у т.ч. складанню Військової Присяги, визначеною посадовою особою оголошуються військові звання та прізвища військовослужбовців, включених до Книги пам'яті. До Книги пам'яті, за рішенням загальних зборів особового складу військової частини, включаються відомості про військовослужбовців, які загинули під час виконання військового обов'язку із захисту територіальної цілісності та незалежності України³¹.

Аналогічні урочисті церемонії складання присяги з дотриманням традиційних ритуалів, пов'язаних із підняттям прапора, виступами командирів в присутності гостей проводяться і в інших країнах, зокрема, в Польщі, Фінляндії, Індії³².

³⁰ Закон № 548. Закон України від 24 березня 1999 року № 548-XIV «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text>.

³¹ Закон № 548. Закон України від 24 березня 1999 року № 548-XIV «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text>.

³² Kolejna przysięga. Kolejna przysięga Podlaskich Terytorialsów. Portal Informacyjny Województwa Podlaskiego, 27 marzec 2022 [w:] https://wrotapodlasia.pl/pl/region_i_gospodarka/wiadomosci/region/kolejna-przysiega-podlaskich-terytorialsow.html; Military oath (2022). Follow the military oath and affirmation giving ceremonies of the recruits in the Pori Brigade online. Finnish Army [in:] <https://maavoimat.fi/en/pori-brigade-military-oath-and-affirmation-ceremonies>; Oath of an Indian Army Officer. SSBCrackExams, 13 June 2020 [in:] <https://www.youtube.com/watch?v=x805XSfwRIU>; Przysięga Wojskowa. Przysięga Wojskowa Myślenice 2022, Myślenice pl, 12.07.2022 [w:] <https://www.youtube.com/watch?v=2eq003vDwVA>.

В Україні в умовах воєнного часу церемонія складання Військової Присяги проходить менш урочисто та відкрито, без залучення гостей, преси та без широкого фотографування. Це пов'язано, зокрема, із тим, що місце дислокації військової частини повинно зберігатись у таємниці. Військовослужбовці беруть участь у польовій військовій формі. Водночас, складання Присяги є урочистою подією військової частини, тому інші передбачені ритуали, за можливістю, дотримуються³³.

Окрім символічного, складання військової Присяги має також правове значення. Воно полягає, зокрема, в тому, що згідно зі Статутом внутрішньої служби Збройних Сил України, осіб, які не склали Військової Присяги, забороняється призначати на бойове чергування. Про складання Військової Присяги робиться відмітка у військовому квитку військовослужбовця³⁴.

Іноземці або особи без громадянства, які вперше приймаються на військову службу до Збройних Сил України, Присяги на вірність Українському народу не складають. Згідно зі ст. 2 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» ці особи беруть на себе офіційне зобов'язання неухильно додержуватися Конституції та законів України, сумлінно виконувати обов'язки військової служби³⁵. Така особливість для іноземців була введена в 2015 р. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без громадянства»³⁶. Текст зобов'язання нині визначено Статутом

³³ Присяга 28-ї ОМБр. Присяга під час війни... у бригаді імені Лицарів Зимового Походу. АрміяInform, 14 березня 2022 р. [в:] <https://armyinform.com.ua/2022/03/14/prysyaga-pid-chas-vijny-u-brygadi-imeni-lyczariv-zymovogo-pohodu/>; Присяга 80-ї бригади. Військовослужбовці 80-ої окремої десантно-штурмової бригади склали присягу на вірність народові України. Трускавецька міська рада, 2 травня 2022 р. [в:] <https://tmr.gov.ua/news/%D0%B2%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B1%D0%BE%D0%B2%D1%86%D1%96-80-%D0%BE%D1%97-%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D1%97-%D0%B4%D0%B5%D1%81%D0%B0%D0%BD/>; Присяга ЛДМУ. Військова присяга на вірність народу України. Луганський державний медичний університет, 4 червня 2022 р. [в:] <https://www.lsmu.edu.ua/news-ua/novyny-dz-ldmu/1976-viiskova-prysiaha-na-virnist-narodu-ukrainy>.

³⁴ Закон № 548. Закон України від 24 березня 1999 року № 548-XIV «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text>.

³⁵ Закон № 2232. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25 березня 1992 року № 2232-XII [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12/ed20220423#Text>.

³⁶ Закон № 716. Закон України від 6 жовтня 2015 року № 716-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без громадянства» [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/716-19#n26>.

внутрішньої служби Збройних Сил України: Я, (прізвище, ім'я), вступаю на військову службу до Збройних Сил України і зобов'язуюся захищати Українську державу, її незалежність та територіальну цілісність. Я буду сумлінно і чесно виконувати обов'язки військової служби, накази командирів, неухильно додержуватися Конституції України і законів України, зберігати військову таємницю, а під час виконання завдань і наказів в умовах воєнного стану або бойових чи воєнних дій – діяти відповідно до загальноновизнаних принципів та норм міжнародного гуманітарного права³⁷.

Аналізуючи текст зобов'язання, маємо відзначити, що він за змістом є подібним до Присяги на вірність Українському народові – йдеться про взяття на себе іноземцем або особою без громадянства обов'язку захищати Українську державу. Важливо відмітити також те, що текст зобов'язання містить обов'язок в умовах воєнного стану або бойових чи воєнних дій діяти відповідно до загальноновизнаних принципів та норм міжнародного гуманітарного права. Звісно, що такий обов'язок мають і військовослужбовці, які є громадянами України, однак у тексті Військової Присяги про нього не згадується.

Торкаючись згадки в тексті присяг обов'язку додержуватись приписів норм права, відзначимо, що в тексті Військової Присяги, яка використовується в США (англ. *the Oath of Enlistment*) йдеться про обов'язок військовослужбовця додержуватись Кодексу воєнного правосуддя (англ. *the Uniform Code of Military Justice*)³⁸. Слід також відмітити, що в військових формуваннях США, крім Військової Присяги (англ. *the Oath of Enlistment*), використовується також додаткова Посадова Присяга офіцера (*Oath of Office*), яка принципово відрізняється відсутністю згадки про обов'язок виконувати накази³⁹.

Висновки. Військова Присяга – відомий зі стародавніх часів прояв обіцянки вірності власному народу в особі уряду, правителя, представника або носія верховної державної влади, яка використовується скрізь у світі.

³⁷ Закон № 548. Закон України від 24 березня 1999 року № 548-XIV «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text>.

³⁸ Enlisting in the Military. Today's Military [in:] [https://www.todaysmilitary.com/joining-eligibility/enlisting-military#:~:text=I%2C%20\(name\)%2C%20do,orders%20of%20the%20officers%20appointed](https://www.todaysmilitary.com/joining-eligibility/enlisting-military#:~:text=I%2C%20(name)%2C%20do,orders%20of%20the%20officers%20appointed).

³⁹ United States Uniformed Services Oath of Office. Fandom [in:] https://military-history.fandom.com/wiki/United_States_Uniformed_Services_Oath_of_Office.

Серед історичних пам'яток в Україні відомими є присяга Українських Січових стрільців 1914 р., присяга військових на вірність Українській Державі 1918 р., Присяга вояка Української повстанської армії 1944 р.

Після здобуття Україною незалежності та затвердження Акту проголошення незалежності України на референдумі 6 грудня 1991 р. Верховна Рада затвердила текст Військової Присяги. Перші військовослужбовці розпочали складання цієї присяги в грудні 1991 р. – січні 1992 р.

Нині використовується текст Присяги, що міститься в законі – Статуті внутрішньої служби Збройних Сил України, який затверджено в 1999 р., та до якого вносилися деякі редакційні правки.

Присяга складається військовослужбовцями в урочистій обстановці, як свято, відбувається парадне шикування, в парадній формі, піднімається Бойовий Прапор військової частини, виконується Державний Гімн, запрошуються поважні гості, близькі та рідні військовослужбовців. Під час воєнного стану Присяга складається в менш урочистій обстановці та за відсутності гостей, оскільки місцезнаходження військової частини має зберігатися в таємниці.

Іноземці або особи без громадянства, які вперше приймаються на військову службу до Збройних Сил України, Присяги на вірність Українському народу не складають. Згідно зі ст. 2 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», ці особи беруть на себе офіційне зобов'язання неухильно додержуватися Конституції та законів України, сумлінно виконувати обов'язки військової служби. Текст зобов'язання, на відміну від Присяги, містить обов'язок в умовах воєнного стану або бойових чи воєнних дій діяти відповідно до загальновизнаних принципів та норм міжнародного гуманітарного права.

Бібліографія

1. Кравчук О., Остащук І. 2022. Присяги поліцейських органів в Україні. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія.* Право: зб. наук. праць. Київ, 2022. № 2 (54). С. 73–81.
2. Кравчук О., Остащук І. Аксіологія присяг британського монарха. *Вісник Львівського університету.* Серія філос.-політолог. студії, 2022. Випуск 43. С. 77–86.
3. Кравчук О., Остащук І. Клятва Гіппократа – професійна присяга. *Вісник Львівського університету.* Серія філос.-політолог. студії, 2022. Випуск 44. С. 60–70.
4. Кравчук О., Остащук І. Присяга Короля Чарльза III щодо безпеки Церкви Шотландії. *Київські філософські студії-2023: Матеріали VI Всеукраїнської наукової конференції* (м. Київ, 19 травня 2023 р.): тези доповідей. Київ: КУБГ, 2023. С. 302–307.

5. Кравчук О., Остащук І. Присяга судді – посадова присяга та судовий символ. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право: зб. наук. праць*, 2020. Випуск 4 (48). С. 85–92.
6. Кравчук О., Остащук І. Присяги судових юристів в Україні. *Zeszyt Naukowy Prac Ukrainoznawczych*, Gorzów Wielkopolski, 2022. № 8. С. 115–141.
7. Кравчук О., Остащук І. Судові присяги як складник судової символіки. *Юридичний вісник*, 2021. № 1. С. 7-19.
8. Кравчук О., Остащук І. Філософія та генеза судової і посадової присяги. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*, 2020. Випуск 3 (47). С. 70–79.
9. Gibbon E. *Zmierzch Cesarstwa Rzymskiego*. Tom 1. Przełożył Stanisław Kryński. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 2018. 410 s.
10. Kozak L. A. Oaths between warriors in epic and tragedy [in:] Alan H. Sommerstein, Isabelle C. Torrance. *Oaths and Swearing in Ancient Greece*. De Gruyter, 2014. P. 60–75.

Інтернет-джерела

1. Акт проголошення незалежності. Постанова Верховної Ради Української РСР від 24 серпня 1991 року № 1427-XII «Про проголошення незалежності України» [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text> (час доступу: 27.05.2023).
2. Борщик Я. В. Української Повстанської Армії присяга. Енциклопедія історії України: Україна – Українці. Кн. 2 / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ: В-во «Наукова думка», 2019. [в:] http://www.history.org.ua/?termin=ukrajinskoji_povstanskoji_armiji_prysjaga (час доступу: 27.05.2023).
3. Борщик Я. В. Українських січових стрільців присяга. Енциклопедія історії України: Україна – Українці. Кн. 2 / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ: В-во «Наукова думка», 2019. [в:] http://www.history.org.ua/?termin=ukrajinskykh_sichovykh_striltsiv_prysjaga (час доступу: 27.05.2023).
4. Військова присяга ІСЗЗІ КПІ. Військової присяги на вірність Українському народові ІСЗЗІ КПІ ім Ігоря Сікорського, ІСЗЗІ КПІ ім Ігоря Сікорського, 14 вересня 2017 р. [в:] <https://www.youtube.com/watch?v=-IjrK0Rm96Y> (час доступу: 27.05.2023).
5. Військова присяга УДУНТ. Військова Присяга на вірність українському народові 2020, Кафедра військової підготовки спеціалістів Державної спеціальної служби транспорту, 22 вересня 2020 р. [в:] <http://diit.edu.ua/faculty/vp/vijskova-prisyaga-na-vernist-ukra%D1%97nskomu-narodovi-2020/> (час доступу: 27.05.2023).
6. Гомер. Іліада. Переклад Бориса Тена [в:] <https://www.ukrplib.com.ua/world/printit.php?tid=529&page=10> (час доступу: 27.05.2023).
7. Державна служба в Україні. «Державна служба в Україні. Історичні паралелі». Документальна виставка. Державна архівна служба України, 23 червня 2020 року [в:] <https://archives.gov.ua/ua/%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BB%D1%96/> (час доступу: 27.05.2023).

8. Закон № 548. Закон України від 24 березня 1999 року № 548-XIV «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text> (час доступу: 27.05.2023).
9. Закон № 549. Закон України від 24 березня 1999 року № 549-XIV «Про Стройовий статут Збройних Сил України» [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-14#Text> (час доступу: 27.05.2023).
10. Закон № 716. Закон України від 6 жовтня 2015 року № 716-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без громадянства» [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/716-19#n26> (час доступу: 27.05.2023).
11. Закон № 1420. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 3 лютого 2004 року № 1420-IV [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1420-15#Text> (час доступу: 27.05.2023).
12. Закон № 1774. Закон України «Про Національну гвардію України» від 4 листопада 1991 року № 1774-XII [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1774-12/ed19930216#Text> (час доступу: 27.05.2023).
13. Закон № 1932. Закон України «Про оборону України» від 6 грудня 1991 року № 1932-XII [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (час доступу: 27.05.2023).
14. Закон № 1934. Закон України «Про Збройні Сили України» від 6 грудня 1991 року № 1934-XII [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> (час доступу: 27.05.2023).
15. Закон № 2232. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25 березня 1992 року № 2232-XII [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12/ed20220423#Text> (час доступу: 27.05.2023).
16. Закон № 3855. Закон України «Про державну таємницю» від 21 січня 1994 року № 3855-XII [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12/ed20220315#Text> (час доступу: 27.05.2023).
17. Мацьків А. Один раз і назавжди (2019). «Один раз і назавжди»: історія створення Військової присяги [в:] <https://armyinform.com.ua/2019/12/23/odyn-raz-i-nazavzhdy-istoriya-stvorennya-vijskovoyi-prisyagu/> (час доступу: 27.05.2023).
18. Мацьків А. Перша присяга (2019). Перша присяга військової частини ЗСУ на вірність Україні [в:] Історична правда, 26 грудня 2019 р. <https://www.istpravda.com.ua/articles/2019/12/26/156788/> – час доступу: 27.05.2023.
19. Морозов К. Присяга на вірність Україні. LB.ua, 5 грудня 2014 р. [в:] https://lb.ua/blog/kostyantyn_morozov/288371_prisyaga_virmist_ukraini.html (час доступу: 27.05.2023).
20. Постанова № 1431. Постанова Верховної Ради України «Про військові формування на Україні» від 24 серпня 1991 року N 1431-XII [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1431-12#Text> (час доступу: 27.05.2023).
21. Постанова № 1936. Постанова Верховної Ради України від 6 грудня 1991 року № 1936-XII «Про текст Військової присяги» [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1936-12#Text> (час доступу: 27.05.2023).

22. Постанова № 3528. Постанова Верховної Ради України «Про День Збройних Сил України» від 19 жовтня 1993 року № 3528-XII [в:] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3528-12#Text> (час доступу: 27.05.2023).
23. Присяга ЛДМУ. Військова присяга на вірність народу України. Луганський державний медичний університет, 4 червня 2022 р. [в:] <https://www.lsmu.edu.ua/news-ua/novyny-dz-ldmu/1976-viiskova-prysiaha-na-virnist-narodu-ukrainy> (час доступу: 27.05.2023).
24. Присяга НАСВ. Першокурсники Національної академії сухопутних військ присягнули на вірність українському народові. Lvivadm, 24 серпня 2019 р. [в:] <https://www.youtube.com/watch?v=3hIuXjE8nvg> (час доступу: 27.05.2023).
25. Присяга перших Нацгвардійців. 5/02/1992 року: Присяга перших Нацгвардійців незалежної України, 5 канал, 22 серпня 2016 р. [в:] <https://www.youtube.com/watch?v=eFiyUT4UGsI> (час доступу: 27.05.2023).
26. Присяга рівненського гарнізону (2016). Присяга на вірність народу України воїнами рівненського гарнізону. Олександр Демчик, 13 листопада 2016 р. [в:] <https://www.youtube.com/watch?v=-ITMlrSOjRk> (час доступу: 27.05.2023).
27. Присяга 28-ї ОМБр. Присяга під час війни... у бригаді імені Лицарів Зимового Походу. АрміяInform, 14 березня 2022 р. [в:] <https://armyinform.com.ua/2022/03/14/prysyaga-pid-chas-vijny-u-brygadi-imeni-lyczariv-zymovogo-pohodu/> (час доступу: 27.05.2023).
28. Присяга 80-ї бригади. Військовослужбовці 80-ої окремої десантно-штурмової бригади склали присягу на вірність народові України. Трускавецька міська рада, 2 травня 2022 р. [в:] <https://tmr.gov.ua/news/%D0%B2%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B1%D0%BE%D0%B2%D1%86%D1%96-80-%D0%BE%D1%97-%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D1%97-%D0%B4%D0%B5%D1%81%D0%B0%D0%BD/> (час доступу: 27.05.2023).
29. Стецюк В. Батьківщина чи вітчизна? День, 31 березня 2022 р. [в:] <https://m.day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/batkivshchyna-chy-vitchyzna> (час доступу: 27.05.2023).
30. Татаренко О. Історія з Рівного: як 30 років тому присягав перший в Україні військовий полк. Суспільне Новини, 23 грудня 2021 р. [в:] <https://suspilne.media/191700-istoria-z-rivnogo-ak-30-rokiv-tomu-prisagav-persij-v-ukraini-vijskovij-polk/> (час доступу: 27.05.2023).
31. Enlisting in the Military. Today's Military [in:] [https://www.todaysmilitary.com/joining-eligibility/enlisting-military#:~:text=I%2C%20\(name\)%2C%20do,orders%20of%20the%20officers%20appointed](https://www.todaysmilitary.com/joining-eligibility/enlisting-military#:~:text=I%2C%20(name)%2C%20do,orders%20of%20the%20officers%20appointed) (available at: 27.05.2023).
32. Kolejna przysięga. Kolejna przysięga Podlaskich Terytorialsów. Portal Informacyjny Województwa Podlaskiego, 27 marzec 2022 [w:] https://wrotapodlasia.pl/pl/region_i_gospodarka/wiadomosci/region/kolejna-przysiega-podlaskich-terytorialsow.html (czas dostępu: 27.05.2023).

33. Military oath (2022). Follow the military oath and affirmation giving ceremonies of the recruits in the Pori Brigade online. Finnish Army [in:] <https://maavoimat.fi/en/pori-brigade-military-oath-and-affirmation-ceremonies> (available at: 27.05.2023).
34. Oath of an Indian Army Officer. SSBCrackExams, 13 June 2020 [in:] <https://www.youtube.com/watch?v=x805XSfwRIU> (available at: 27.05.2023).
35. Przysięga Wojskowa. Przysięga Wojskowa Myślenice 2022, Myslenice pl, 12.07.2022 [w:] <https://www.youtube.com/watch?v=2eq0O3vDwVA> (czas dostępu: 27.05.2023).
36. United States Uniformed Services Oath of Office. Fandom [in:] https://military-history.fandom.com/wiki/United_States_Uniformed_Services_Oath_of_Office (available at: 27.05.2023).

Przysięga Wojskowa w Ukrainie

Streszczenie

Zbadano Przysięgę Wojskową jako przejaw znanego od czasów starożytnych przyrzeczenia wierności wobec własnego ludu w postaci rządu, władcy, przedstawiciela lub posiadacza najwyższej władzy państwowej. Podano przykłady ukraińskich historycznych przysięg wojskowych, a mianowicie: Przysięgę Ukraińskich Strzelców Siczowych z 1914 r., Wojskową Przysięgę Wierności Państwu Ukraińskiemu z 1918 r., Przysięgę Żołnierza Ukraińskiej Armii Powstańczej z 1944 r. Przeanalizowano tekst Przysięgi Wojskowej, zatwierdzonej przez Radę Najwyższą Ukrainy 6 grudnia 1991 r., pierwszy personel wojskowy rozpoczął składanie tej Przysięgi w grudniu 1991 r. – styczniu 1992 r. Dziś obowiązuje tekst Przysięgi zawarty w ustawie – Statucie Służby Wewnętrznej Sił Zbrojnych Ukrainy, zatwierdzony w 1999 r., z pewnymi zmianami redakcyjnymi. W Ukrainie wojskowi składają Przysięgę w uroczystej świątecznej atmosferze, odbywa się defilada wojskowa, w pełnym umundurowaniu, podnoszona jest Flaga Bojowa jednostki wojskowej, grany jest Hymn Narodowy, zapraszani są dostojni goście, bliscy i krewni personelu wojskowego. Zaznacza się, że w czasie stanu wojennego składanie Przysięgi odbywa się w mniej uroczystej atmosferze i bez obecności gości, gdyż lokalizacja jednostki wojskowej musi być zachowana w tajemnicy. Przedstawiono, że cudzoziemcy lub bezpaństwowcy przyjmowani po raz pierwszy do służby wojskowej w Siłach Zbrojnych Ukrainy nie składają Przysięgi Wierności Narodowi Ukraińskiemu, ale podejmują oficjalny obowiązek ścisłego przestrzegania Konstytucji i prawa Ukrainy, wiernego wypełniania obowiązków służby wojskowej. Porównano, że tekst zobowiązania, w przeciwieństwie do Przysięgi, zawiera obowiązek postępowania zgodnie z ogólnie uznanymi zasadami i normami międzynarodowego prawa humanitarnego w warunkach stanu wojennego lub działań bojowych albo wojskowych.

Słowa kluczowe: Przysięga Wojskowa, przysięga, Siły Zbrojne Ukrainy, personel wojskowy, cudzoziemcy w wojsku, stan wojenny

The Military Oath in Ukraine

Abstract

The article considers the military oath as a manifestation of the promise of loyalty to one's own people represented by a government, ruler, representative or bearer of supreme state power, known since the ancient times. Examples of Ukrainian historical military oaths are given. Among them: the Oath of the Ukrainian Sich riflemen in 1914, the Military Oath of loyalty to the Ukrainian State in 1918, the Oath of a soldier of the Ukrainian Insurgent Army in 1944. The text of the Military Oath, approved by the Verkhovna Rada of Ukraine on December 6, 1991, is analyzed. The first military personnel began to take this Oath in December 1991 - January 1992. The text of the Oath contained in the law – the Statute of the Internal Service of the Armed Forces of Ukraine, approved in 1999, with certain editorial changes, is used today. In Ukraine, servicemen take the Oath in a festive, celebratory atmosphere, like a holiday; there is a parade, in full uniform, the Battle Flag of the military unit is raised, the National Anthem is played, distinguished guests, relatives of servicemen are invited. During martial law, the Oath is taken in a less solemn setting and in the absence of guests, as the location of the military unit must be kept secret. Foreigners or stateless persons, who are accepted for military service in the Armed Forces of Ukraine for the first time, do not take an Oath of loyalty to the Ukrainian people, but undertake an official obligation to strictly adhere to the Constitution and laws of Ukraine and to faithfully perform the duties of military service. The text of the obligation, in contrast to the Oath, contains an obligation to act in accordance with the generally recognized principles and norms of international humanitarian law in conditions of martial law or hostilities.

Keywords: Military Oath, oath, Armed Forces of Ukraine, servicemen, foreign citizens in the army, martial law